

Õiguskantsler

Teie 20.10.2014 nr

Meie 05.11.2014 nr 6-1/141282/1404574

**Seisukoht vastuolu mittetuvastamise kohta
Kriminaalkorras karistatu ajateenistuskohustus**

Pöördusite õiguskantsleri poole avaldusega, milles leidsite, et kehtiv õigus piirab põhiseadusvastaselt endiste kinnipeetavate osalemise riigikaitstes.

Asjaolud

Leidsite avalduses, et põhiseadusvastane võib olla olukord, kus endised kinnipeetavad ei saa karistuse lõppedes osaleda riigikaitstes, nt läbida ajateenistust.

Asjakohased õigusnormid

Kaitseväeteenistuse seadus (KVTS):

„§ 39. Ajateenistusse asumisest vabastamine

(1) Ajateenistusse asumisest vabastatakse isik, kes:

[---]

3) on süüdi mõistetud karistusseadustiku 8., 9., 13., 15., 18. või 22. peatükis sätestatud kuriteos ja selle eest on talle mõistetud vabadusekaotuslik karistus ning tema andmed ei ole karistusregistrist karistusregistri seaduse kohaselt kustutatud.“

Õiguskantsleri seisukoht

Alustuseks pean selgitama, et sõjalises riigikaitstes osalemine (nt ajateenijana) ei ole põhiõigus või –vabadus, vaid põhikohustus. Nimelt sätestatakse PS § 124 lõikes 1, et Eesti kodanikud on kohustatud osa võtma riigikaitsest seaduse sätestatud alustel ja korras. Põhiseadus ei näe ette kodanikele õigust nõuda, et nad saaksid sõjalises riigikaitstes ajateenijana osaleda. Seetõttu, tuginedes üldisele käsitlusele põhiõigustest ja –vabadustest, ei tõusetu minu hinnangul abstraktselt küsimust sellest, kas ajateenistusse saamise piirangud võivad kellegi õiguseid rikkuda või mitte, kuna puudub otseselt õigus nõuda ajateenistusse pääsemist.

Ajateenistusse kutsumisele on seatud peamiselt kahte sorti piiranguid: 1) ajutised piirangud (n-õ kutsumist edasi lükkavad olukorrad, nt koolis käimine, karistus, tervisekahjustus, mida on võimalik välja ravida jmt) ja 2) alalised piirangud (nt teise riigi sõjaväes teenimine, selline tervisekahjustus, mis ei saa paraneda määral, mis võiks võimaldada teenistusse asuda).

Tuleb tähele panna, et KVTS § 39 lg 1 punktis 3 sätestatud piirang ei ole alalise iseloomuga, st ka neil inimestel, kes vastavad selles sättes nimetatud tingimustele, on võimalik ajateenistusse pääseda juhtudel, kui nende andmed on karistusregistrist kustutatud. Teisisõnu ei ole KVTS § 39 lg 1 punktis 3 nimetatud välistus absoluutse iseloomuga – teatud tingimuste korral on võimalik ka endisel kinnipeetaval, kes on süüdi mõistetud nt karistusseadustiku 9. peatükis sätestatud süüteo eest, võimalik pääseda ajateenistusse.

Tahan veel lisada, et riigikaitse ei koosne üksnes sõjalisest riigikaitsest (Kaitsevägi, Kaitseliit). Laiemas mõttes on kõikidel Eesti Vabariigi territooriumil viibivatel inimestel (ka mittekodanikel) võimalik igapäevaselt riigikaitstes osaleda nt korrektselt maksude tasumise, majandusliku lisaväärtuse loomise või muul viisil ühiskonda edasi aitavas tegevuses osalemise kaudu. Sellised võimalused on ka endistel kinnipeetavatel. See, et kehtiv õigus välistab teatud inimeste ajateenistusse kutsumise, ei tähenda, et nad üldse riigikaitsest kõrvale peavad jääma. Vähemalt eelkirjeldatud viisidel on võimalik ka neil riigikaitstes osaleda.

Loodan, et minu selgitustest on Teile abi. Lõpetan Teie avalduse menetlemise tõdemisega, **et ei tuvastanud avalduses toodud argumentidele tuginevalt kaitseväeteenistuse seaduse vastuolu Eesti Vabariigi põhiseadusega.**

Austusega

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel